

A PALÓC ÚT SZEREPE ÉS JELENLEGI HELYZETE PALÓCFÖLD VIDÉKI TURIZMUSÁBAN

¹Remenyik Bulcsú – ²Feketéné Benkó Kata – ³Szabó Lajos – ⁴Balogh Andrej – ⁵Vetró Richárd

¹egyetemi docens, Tokaj-Hegyalja Egyetem; remenyik.bulcsu@unithe.hu; ORCID: 0000-0002-7267-5280

²PhD-hallgató, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem; dr.feketene.benko.kata@phd.uni-szie.hu; ORCID:
0000-0002-5780-4179

³egyetemi tanár, Budapesti Corvinus Egyetem; lajos.szabo2@uni-corvinus.hu; ORCID: 0000-0002-3136-7580

⁴PhD-hallgató, Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem; andrej.balogh@gmail.com; ORCID: 0000-0003-0309-
042X

⁵PhD-hallgató, Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem; richard.vetro@webmail.hu; ORCID: 0000-0001-8183-
3570

DOI: 10.15170/terinno.2024.17.02.05

Absztrakt: A 19. és a 20. században az élő hagyomány alapján a palócnak tartott szűkebb csoport nyelvjárásával, kultúrájával hasonlóságot mutató táj környezetére egyre inkább alkalmazták a palóc kifejezést. A Palócföldön élőket nyugati-, közép-, és keleti palócokként tartották számon. Kutatási kérdésként a következőt fogalmaztuk meg: Van-e különbség a demográfiailag eltérő csoportok turisztikai igénye között? Autentikussá váltak-e a tematikus út egyes attrakciói?

A Palóc út ismertségével és szálláshelyeivel kapcsolatban felmérést végeztünk Nógrád vármegye északi részén 180 helyi lakos megkérdezésével. A turisták által igénybe vett falusi szálláshelyeken az idilli, autentikus környezet egyértelműen a legfontosabb adottság, a válaszadóknak közel a fele választ a környezet alapján falusi szálláshelyet. A falusi szálláshely kiválasztása során az ár-érték arány, az elhelyezkedés és a megközelíthetőség került az első három helyre, de fontosnak tartották a külső megjelenést is. Nehéz egyértelműen megállapítani, hogy a vendégek többsége a modern vendégházat vagy az autentikus parasztházat részesítik-e előnyben. Ezt bizonyítja, hogy a piacon mindkét típusú szálláshelyből magas számban találunk kiadott vendégházat. Annak ellenére, hogy a koronavírus-járvány miatt a biztonsági tényező felértékelődött az utazások során, a kérdőív kitöltőinek több mint egyharmada számára kevésbé számított a biztonság. Továbbá felmérésre került a megkérdezettek körében a palóc gasztronómia és népszokások ismerete és az igénybe vehető szolgáltatások osztályozása is.

Kulcsszavak: falusi turizmus, Palócföld, Palóc út

THE ROLE AND CURRENT POSITION OF THE PALÓC ROUTE IN THE RURAL TOURISM OF PALÓCFÖLD

Abstract: In the 19th and 20th centuries, based on living tradition, the term Palóc was increasingly applied to the environment of the landscape showing similarities with the dialect and culture of the narrower group considered to be Palócs. The people living in Palócföld were considered as Western, Central and Eastern Palócs. During our research, we were curious to what extent the Palóc route built from Eger to Felvidék was able to integrate the people living in the previously divided area from a tourist point of view. We formulated the following research question: Is there a difference between the tourism needs of demographically different groups? Have some attractions on the thematic route become authentic?

Regarding the popularity of Palóc út and its accommodations, we conducted a survey of 180 local residents in the northern part of Nógrád county. The idyllic, authentic environment is clearly the most important feature of the rural accommodation used by tourists, nearly half of the respondents choose rural accommodation based on the environment. When choosing the rural accommodation, the price-value ratio, location and accessibility were in the top three places, but the external appearance was also considered important. It is difficult to clearly determine whether the majority of guests prefer the modern guest house or the authentic farmhouse. This is proven by the fact that there are a large number of rented guesthouses of both types of accommodation on the market. Despite the increased value of the safety factor during travel due to the coronavirus epidemic, safety was less important to more than a third of those who completed the questionnaire. In addition, a survey was conducted among those interviewed about the knowledge of Palóc gastronomy and folk customs and the classification of available services.

Keywords: *village tourism, Palócföld, Palóc route*

Bevezetés

A falusi turizmus jelentősége, hogy a látogató számára a vidéki élmény teljességét, idilliségét nyújtja, az általános és egyedi elemek kellően strukturált, a természetességen és a tradíciókon alapuló diverzifikált kínálatát jelenti (Molnár & Remenyik 2017).

A gazdasági, társadalmi és kulturális hatások között kiemelkedik a fenntarthatóság kérdése, ugyanis a falusi turizmus egyensúlyt teremt a turizmusgazdaság, a környezet, a helyi közösség érdekei között. Minőségi élményeket nyújt a látogatók számára miközben javítja a helyi közösség életminőségét és megóvja a környezetet is. A falu összefogása révén lehetővé teszi, hogy a turizmus alapját képező természeti, társadalmi és gazdasági erőforrások folyamatosan rendelkezésre álljanak a látogatói élmény jelenlegi és jövőbeni biztosítása céljából.

A turistaszám növekedésének a következtében a kulturális- és természeti erőforrások védelmének az igénye fokozódik. Újjáélednek a helyi művészetek, a kézművesség, a kulturális események és a helyi építészeti jelleg vonásai. A kulturális- és természeti erőforrások fokozott igénybevétele mellett a legnagyobb problémát a helyi kultúra kommercializációja jelenti.

A falusi turizmus társadalmi-kulturális hatásairól elmondható, hogy átfogó jelentősége ma már nem a turizmus választék bővítő kínálatában, néhány ezer család jövedelemkiegészítő tevékenységében rejlik, hanem abban az új szervezési és együttműködési mintateremtő folyamatban, ami az emberi és társadalmi tőke mozgósításában, hálózatszervezésben mérhető, és amelyen keresztül a vidékfejlesztéshez szükséges értékeket gyorsabban, sikeresebben fogadják be a helyi társadalomban. A jövő nagy kérdése, hogy ez a fenntartható turisztikai termék mennyire tud majd hozzájárulni a turisták felelős gondolkodásának a kialakításához, és hogyan tud majd minőségi szolgáltatásokat nyújtani a diverzifikált célcsoportok számára. Kutatási kérdésként a következőt fogalmaztuk meg: Van-e különbség a demográfiailag eltérő csoportok turisztikai igénye között? Autentikussá váltak-e a tematikus út egyes attrakciói?

1. Szakirodalmi összegzés

A palócság nemzetünk egyik legnagyobb néprajzi csoportjának mondható. Maga a név a magyarban szláv eredetű, de az eltérő nézeteket megvizsgálva, több néptől is bekerülhetett nyelvünkbe (Kovács 2003). A népcsoport eredetére számos feltételezés létezik, etimológiájának terjedelmes irodalma van (Pálos 2015).

A tulajdonságok is nagyon eltérőek, amikkel felruházták a szóban forgó népet. Bakó F. szerint egy időben a latrunculi névvel is illették a palócokat, ami haramiát jelent. E jellemzőt teljesen megcáfolja a következő állítás, miszerint a palócság „dolgos, józan gondolkodású, természetes eszű, becsületes, önérzetes, rátartó, szavatartó, törvénytisztelő” nép (Bakó 1989). Korunkban a palócság átmeneti csoportnak számít, nagyrészt a magyar, kisebb részt a szláv kultúra tulajdonságainak örököse (Kovács 2015).

A területi kiterjedés lehatárolásánál is nehézségek adódhatnak, határait még a néprajztudomány sem tudta pontosa meghatározni, ami egyértelmű, hisz eredet alapján is

nehéz pontosítani, tulajdonképpen kik is tartozhatnak ebbe a népcsoportba. Valamint az sem elhanyagolandó tényező, hogy Palócföld, mint igazgatási egység egyébként sosem létezett.

Bakó F. kutatása alapján a palóc táj a magyarság lakta területek északi sávja, az Északi Kárpátok és a Magyar - középhegység régióját magába foglaló Felföld déli része (Bakó 1989). Felmerülhet helyileg a besenyő-palóc azonosság lehetősége is, hisz a XVIII. században besenyők lakták a Mátra vidéket.

A XIX. század elejétől kutatók kibővítették a fogalmat, miszerint a Palócföld helyett helyesebb a Felföld megjelölést használni. A palócok léte, hírneve Mikszáth Kálmán „A jó palócok” című novellája révén került be a köztudatba. Innentől kezdték Hont és Bars megyét is a palóc lakta területekhez, azaz a Borsod, Heves, Gömör, Nógrád megye térségei mellett, a Mátra északi lejtőitől körülbelül a Rima és a Sajó völgyéig, s a Bükk hegységtől nyugatra az Ipoly lapályáig terjedő részekhez sorolni. A lexikon is e részeket tekinti mérvadónak, de fiktív tájfogalomként kezeli, „amellyel Hont, Nógrád, Heves, Borsod, Gömör történeti megyék földjét”, palóc jellegűnek tekinthető népesség lakhelyét jelöli (Ortutay 1981).

Sokan viszont azon a közös véleményen vannak, hogy a Palócföld központjának a Mátra és környezete tekintendő, bár kiterjedése nyelvészeti, néprajzi, helytörténeti közlemények alapján kisebb vagy akár nagyobb területet is felölelhet. Nógrád megyében, Karancsalja még figyelmet érdemlő vidék.

A XIX – XX. század folyamán az élő hagyomány alapján a palócnak tartott szűkebb csoport nyelvjárásával, kultúrájával hasonlóságot mutató táj környezetére egyre nagyobb határok között alkalmazták már a palóc megnevezést. Így például „Nyugati palóc”-nak minősítették az Ipolytól nyugatra eső terület északi részét a Vágig, a Karancs vidékén és a Felső -Zagyva medencében élő népek településeit összefoglalóan, „Középpalócnak”, a Mátra mögötti, a Hernádig keletre eső területeket „Keleti palócként” kezelték (Zsédőné 2005).

Különböző ünnepnapokhoz kötődve mutatják be a palócok tradícióikat, gazdag népművészetüket, amelyeket nemzedékek egymás utáni sora alakított ki (Jenkey 1996). Részben ezekhez, a hagyományokhoz kötődnek a később általunk taglalt, napjainkban is megrendezésre kerülő programok.

- A téli, tavaszi ünnepkör jóval gazdagabbnak tekinthető az őszinél és a nyárinál (Kabódi 2005).
- A legények karácsony előtt betlehemes játékaikkal lepték meg a házak lakóit.
- A lányok is nagyon várták különböző szerelmi jóslatok miatt az ünnep közeledtét, mivel a Luca napjára készített szék segítségével tudhatták meg, hogy a sors kit is szemelt ki nekik párul.
- Étkezéssel kapcsolatos hagyományokat is betartottak, ilyen volt például a lencse fogyasztása, a szárnyas hús elkerülése újévkor a pénzügyi hiány kiküszöbölése végett.
- Februárban, farsang tájkán tartották a disznóöléseket, - torokat, lakodalmakat, egyéb mulatságokat.
- A tavaszi ünnepkörhöz kapcsolódott a barkaszentelő, amitől liba bőséget vártak a házaknál, ekkor tartották a villőzést, és a kiszehordást, melyektől a betegségek, valamint az ártó szellemek távolmaradását remélték az emberek.

- Ma is élő hagyománynak számít sok településen a húsvét hétfői öntözéses locsolkodás.
- Májusban a lányok májfát, virágkosarat kaptak a legényektől. Jellemző volt még ilyenkor, hogy a betegségek ellen sátorfüvet, a bő termésért zöld gally veteményesbe szúrását alkalmazták palóc honokban (www.palocfold.hu).

A nyári, őszi szokásokhoz csak a Szent Iván – napi tűzgyújtás és tűzugrás hagyományát, valamint pár ősi pásztorünnepet, mindenszentekkel kapcsolatos eseményt jegyeztek fel.

Az étellel összefüggő egyéb jeles eseményeknek is széles a skálája. A születéshez, párválasztáshoz, eljegyzésekhez, lakodalmakhoz, temetésekhez kötődő hosszú ceremóniák mutathatnak kisebb nagyobb eltérést a más és más népek szokásaitól, de mindenkinek fontos tradícióknak számítanak. Egy részüket hagyományőrző társaságok próbálják életben tartani. (www.palocut.hu)

A hagyományok ismerete és tisztelete nélkül egyetlen nép kultúrája sem lehet teljes. Nem szabadna kevesebb figyelmet szentelnünk a hagyományok ápolásának, nemzeti kincseink őrzésének, továbbadásának. A hagyományőrzésnek sokféle formája van. Többnyire népcsoportok, lakóközösségek adják át nemzedékről nemzedékre a felgyűlt tapasztalatokat, akár a turistáknak is, ha érdeklődnek utána (Raffai 2014).

Észak – Magyarország komoly palóc hagyományokkal rendelkezik. Azzal a céllal alakította Bózsári József elnök a Palóc utat, hogy fennmaradhasson a szellemi kultúra, ismertté váljanak azok a falvak, települések, ahol még próbálják megőrizni értékeiket (Puczkó & Rátz 2000). A tematikus út mentén a kínálati elemek többnyire szétszórtnak találhatók, ezért jött létre 2005-ben a Palóc Út Egyesület, hogy a palóc települések közös, mégis különálló értékeit „csokorba kötve”, együtt mutathassa be. A húsz éve hallható kifejezésen nem egyszerű klasszikus útvonalat kell érteni. Ha mellérendeljük a „hagyományőrző utak” kifejezést is, mindjárt egyértelműbbé válik, hogy Palócföld városait, falvait összekötő úthálózatról van szó, amely láncrea fűzi a térség tárgyi értékeit, program lehetőségeit.

A látnivalók és a programok java része a falvak lakóinak összefogásából jött létre azért, hogy hírül adják, hogyan éltek, dolgoztak, ünnepeltek valamikor. A Palóc út komplex látogatóbarát fejlesztése egy 2008-as Regionális Operatív Program pályázat, valamint a Magyarország– Szlovákia határon átnyúló együttműködési program (2007–2013) keretében valósul meg. Megszületett az internetes honlap (www.palocut.hu), a táblarendszer (tájjellegű, fából faragott díszítésekkel), létrejött a Népművészeti Ház és a Palóc Út Információs Központ Mátraderecskén. Parádon, a volt Tűzoltószertárban Asztalos Johák fafaragó művész kiállítása lelt otthonra. Turistavonzó létesítmények sora született: Parádon Palóc Ház és Tájház; Recskén képzési központ és palócföldi főkötők kiállítóháza létesült. Palóc Grafikai Műhely és Múzeum nyílt Pásztón, Hunnia Csipkemúzeum és Csipkeközpont Terényben; Palóc látványkonyha és téli-nyári foglalkoztató Szarvaskőn; megújult a Radics Kúria Hevesen.

Az egyesület Salgótarjánban saját irodát, titkárságot tart fenn, kiadványokat, igényes szórólapokat ad ki, azonban sajnos az éves eseménynaptár összeállításánál vannak még hiányosságok. Szlovákiai palóc területekkel együtt bemutatkoztak az Utazás Kiállításokon, a Palóc Út katalógusban. További megvalósult vagy tervezett fejlesztések: Kalondai Palóc

Múzeum és „csináld magad” alkotóműhely Rimócon, hagyományőrző galériák és kézműves házak Kozárdon, Recsken, Sirokon és Kazáron jelzik a tematikus út életképességét. A tervek szerint a Palóc Út Kulturális Hagyományőrző Turisztikai Klaszterre alakul, amelynek céljai között szerepel például „palóc web áruház” létrehozása (hagyományos kézműves termékek online értékesítése), a Turisztikai Desztinációs Menedzsmentekhez való csatlakozás, turisztikai programcsomagok létrehozása és értékesítése szerepel.

A falusi turizmus s egyben e tematikus út eszméje is az, hogy a meglévő szellemi kultúrát meg kell őrizni, fel kell eleveníteni. Népdalok, népszokások, viccek, legendák, népi játékok, hagyományőrző együttesek, néprajz, kézművesség, építészet már adott elemek. Ezek mellé társulnak még a ritkaságnak számító alternatív programlehetőségek, melyek által a Palóc Úton járva megelevenedik előttünk az élő hagyomány.

A kínálati elemek fejlesztésével a palóc kultúra jelenleginél hangsúlyosabb jelenhetne meg a megyék turisztikai kínálatában. Hisz a néprajzi értékek mellett még számtalan élmény várja itt az utazót: természetvédelmi területek, hegycsúcsok, csodás tavak, jelzett túraútvonalak, tanösvények, borvidékek, klimatikus gyógyhelyek, múzeumok, középkori várak, kastélyok, templomok, gyógyfürdők, búcsújáró helyek. Mind felejthetetlen élményt tudnak nyújtani, bármely korosztálynak.

A közel negyven település szervezett rendezvényeiken idézi fel hagyományait, ünnepeiket. Az érdeklődőket kulináris élvezetekkel várják a vendégszerető helybeliek, akik szülőföldjük a „Palócország” iránti szeretetükből, valamint a más falvakkal való összefogásuknak köszönhetően próbálják felvonultatni népművészetüket, tárgyi értékeiket, programjaikat.

2. Vizsgálati módszerek

A vizsgálati módszerek között primer és szekunder kutatásokat is végeztünk. A szekunder kutatások során feldolgoztuk a Nógrád vármegyei könyvtárban található szakirodalmat és egyéb forrásokat.

A primer kutatást 2024. tavaszi hónapjaiban online végeztük a TDM szervezet által fenntartott közösségi oldalakat felhasználva. Kérdőbiztosok segítségével a kérdőívet a helyi lakosok körében is kitöltöttük. A vizsgálati populációhoz azok az X, Y és Z generációs megkérdezettek tartoztak, akik a Palócföldön élnek és palócnak is vallották magukat. A helyi TDM vezető Kelecsényi Péter segítségével összeállított névsor alapján jutottunk el a válaszadókhöz. A válaszadási arány 70%-os volt, a maradék harminc százalék inkább a kérdezőbiztosok kérdéseit utasította vissza. A 180 fő válaszadóból 70%-ra tehető a női válaszolók száma. Az életkor megoszlását tekintve a válaszadók háromnegyede a 19-39 évesek közül került ki. A maradék 35% a 40-59 éves, valamint a 60 év feletti korosztály között oszlik meg. Egyharmadának legmagasabb iskolai végzettsége középfokú, egyhatoda végzett valamilyen felsőfokú szakképesítésben, 30%-a szerzett főiskolai/ egyetemi diplomát. A fennmaradó szegmens megoszlik az alap-, illetve középszintű oktatásban végzetek között. A megkérdezettek 40%-a alkalmazotti jogviszonyban áll, egyharmada még tanul, 10%-a háztartásbeli, de kérdéseinkre néhány nyugdíjas, vezető tisztségviselő, illetve munkanélküli is

válaszolt. A felmérés korlátai közé tartozott, hogy többen azt választották, hogy magukat nem tartják palócnak.

A kérdőív alacsony megbízhatósága miatt: "A válaszadók 30%-a látogatott már el a kulturális út településeinek rendezvényére" kiemelnénk, hogy kutatásunk az alacsony megbízhatóság miatt általánosításra nem alkalmas, de feltáró elemzésként alkalmazható, ami jövőbeli kutatások kiindulópontja lehet. Kutatási kérdésként a következőt fogalmaztuk meg: Van-e különbség a demográfiailag eltérő csoportok turisztikai igénye között?

3. Eredmények

Az első kérdésünknel arra kérdeztünk rá, kit választanak az utazásaikra kísérőül, közel azonos számban választották barátaikat, illetve keltek útra a családdal, vitték gyermekeiket is. Volt, aki változatos társaságot keres, az több válasz lehetőséget is magáénak érzett. A válaszadók egyharmada párjával szeret utazni, a megkérdezettek közül munkatársai társaságát munkaidőn kívül úgy látszik senki sem szereti, egyedül is csak nagyon kevesen utaznak.

Arra a kérdésünkre, hogy utazás előtt honnan szoktak tájékozódni, meglepő válaszok születtek.

A válaszadók több mint 73 %-a utazása előtt internet elé ül, és általában az adott település honlapját nézi meg, vagy a Google általános kereső segítségével, a terkep24.hu, utazzitthon.hu, vendegvaro.hu, utvonaltervezo.hu honlapokról tájékozódik. A megkérdezettek 40%-ának fontos az ismerőse ajánlása, tapasztalata, szívesen keresik fel ezeket, a helyeket ők is.

Közel ugyanennyien lapozgatnak különböző ingyenes kiadványokat, prospektusokat. A megkérdezettek egyharmada útikönyvet is olvas, néhányan rendezvénynaptár után is érdeklődnek, illetve adódik olyan utazó is, aki mindenféle tájékozódás nélkül csak úgy nekivág útjának.

Következő kérdésünknel azt mértük fel, mennyire ismert kérdőív alanyaink körében a Palóc Út, mint tematikus út. Pozitívan érintett bennünket, hogy a válaszadók 10%-a tartozott csak abba a szegmensbe, aki teljesen elzárkózott, és egyáltalán nem érdekelte a Palóc út, viszont 27%-uknak felkeltette érdeklődését. A válaszadók 20%-a hallott már a palóc téma köré kialakított tematikus útról, de nem kereste fel eddig egyik települést sem. 13%-uk látogatta már meg a szóban forgó településeket, de még nem vett részt egyetlen szervezett programjukon sem.

Akik nem vettek részt egyáltalán ilyen rendezvényeken okként azt jelölték meg főként, hogy ott tartózkodásuk rövid volt, s éppen akkor nem volt semmi program, vagy nem találtak számukra vonzó programot.

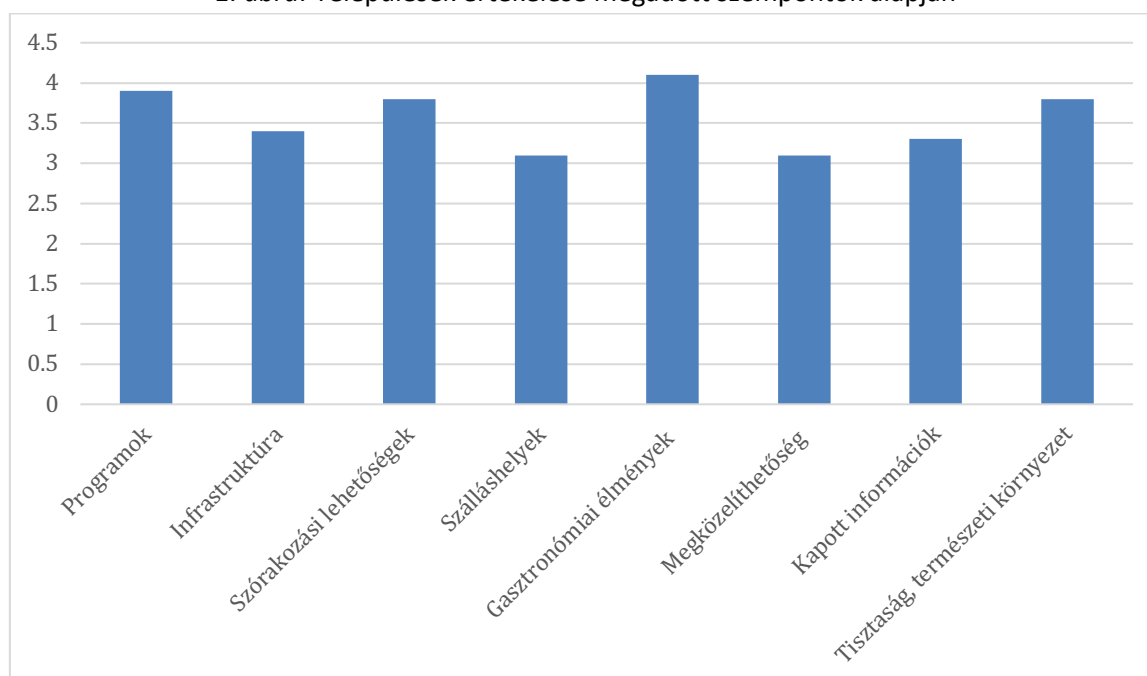
A megkérdezetteknek, akik már voltak a Palóc Út bármely településén, különböző szempontok alapján kellett értékelniük, hogy érezték magukat, s milyen egytől ötig érdemjegyeket adnának, ha osztályozniuk kellene. Az egyes jelölte a legrosszabb, ötös a legjobb értéket. A kapott értékeket összegeztük, melyből a következő szempontokra az alábbi átlag jegyek születtek:

Szervezettség tekintetében a programok színvonala, akárcsak a kapott kulináris élmények a résztvevők értékelése alapján közel 4-es átlagot kapott. A kiegészítő szórakozási lehetőségek körét, valamint a természeti környezet állapotát 3,8 – ra értékelték.

Több napos rendezvények esetében, akik végig szerettek volna maradni a rendezvényeken, néhol kifogásolható volt a rendelkezésre álló szálláshelyek száma, illetve színvonala. Ezt a szempontot hármásra értékelték. Az infrastruktúra tekintetében néhányan hiányolták a településeken belüli utak jobb állapotát, az eligazítás meglétét (például táblák segítségével), alapvető szükségletek elvégzésére kialakított létesítmények meglétét (például illemhelyiségek).

A megközelítés se lehetséges bármely közlekedési eszközzel. Némely településre például csak autóval lehet eljutni, vasúti vonal kiépítve nincs, autóbuszok csak ritkán járnak, ráadásul közvetlen járatokat se minden településre indítanak, átszállások szükségesek (1. ábra).

1. ábra: Települések értékelése megadott szempontok alapján

Forrás: saját kutatás

A többség tervezi, hogy visszatér későbbiekben is az általa már megismert településekre s ismerőseinek is, javasolja ugyanazt. Érvként csak annyit hoztak fel, hogy jól érezték magukat, barátságos emberekkel találkozhattak ott is. A rendezvények zöme friss levegőn, zöld környezetben zajlik, nem hétköznapi lehetőségekben lehet részük, új ízeket is megtapasztalhatnak. Mindemellett megéri kisebb településeket is felkeresni, mert rendezvényeiken kívül rádöbbenhetünk, hogy milyen sok természeti szépséget, kikapcsolódási lehetőséget rejtenek magukban, illetve környezetükben.

A megkérdezettek (180 fő) kétharmada falusi vendégfogadóban szállt meg, számukra az idilli környezet jelentette a legfontosabb adottságot. Ez azt mutatja, hogy a válaszadók számára a falusi turizmusban elérhető autentikus miliő elengedhetetlen. A különleges

láttnivaló és a természetes víz iránti igény megközelítőleg egyformán magas elvárás a turisták részéről. A tervezett vállalkozás esetében mindkettő adott: hazánk egyetlen működő szélmalma és egy nagy kiterjedésű tórendszer található a szálláshely közelében.

A magas színvonalú infrastruktúra és a faluház pedig határozottan a legkevésbé fontos számukra, ami a falusi turizmus tekintetében szintén érthető: az infrastruktúra szintje háttérbe szorul, éppen az előbb említett autentikus hangulat miatt, míg a faluház szembe megy azzal a tendenciával, hogy a falusi turizmusban résztvevők szeretik aktívan megismerni a vidéki szokásokat, azaz nem csak pl. kiállítást szeretnének nézni hagyományos falusi eszközökről. A gyógyvíz iránti kereslet megosztó, de jellemzően nem fontos a turisták számára a falusi turizmusban. Ennél a kérdésnél ugyancsak adhattak szabadon is választ a kitöltők. Ezzel a lehetőséggel csak egy válaszadó élt, számára fontos, hogy a település (kistérség) az Országos Kéktúra vonalán helyezkedjen el. Ez erősíti a tényt, hogy a falusi turisztikai szolgáltatásokat kereső turisták igénylik az aktív időtöltést.

A falusi szálláshely kiválasztásánál azért került az ár-érték arány, az elhelyezkedés és a megközelíthetőség az első három helyre, mert ezek alapvető kritériumok az utazások során a turisták számára, és a falusi turizmusban résztvevők sem tesznek különbséget: a kérdőív kitöltőinek több, mint egyharmada ezt a három szempontot tartja a legfontosabbnak falusi szálláshely kiválasztása során. Ezeket viszont szorosan követi a külső megjelenés fontossága.

Tapasztalatok szerint nehéz egyértelműen megállapítani, hogy a vendégek többsége a modern vendégházat vagy az autentikus parasztházat részesítik előnyben. Ezt bizonyítja, hogy a piacon mindkét típusú szálláshelyből magas számban vannak házak. Annak ellenére, hogy a koronavírus-járvány miatt a biztonsági tényező felértékelődött az utazások során, a kérdőív kitöltőinek több, mint egyharmada számára a legkevésbé számít a biztonság. Véleményünk szerint ez azért van, mert a többi felsorolt szempont felülír bármit, hiszen a turisták számára az a legfontosabb, hogy a kifizetett összegért milyen színvonalú szolgáltatást kapnak, ezek mellett háttérbe szorul a biztonsági faktor.

Három szempont szerinti kategóriát különböztetünk meg a felszereltségre vonatkozó fontossági sorrendben: higiénia (szobánként fürdőszoba), kényelem (WiFi, parkoló az udvaron), gasztrokultúra (szabadtéri sütési, főzési lehetőség). A parkoló kapcsán kiemelnénk, hogy a kérdőív egyik kérdése arra irányul, milyen közlekedési eszközzel járnak általában üdülni a kitöltők, ha falusi turizmusban vesznek részt. A válaszadók 84%-a személygépkocsival jár, tehát a jelenlegi kérdésnél egyértelmű ok áll az eredmény mögött. A televízió a legkevésbé fontos a turisták számára, sem a szobájukban, sem a közösségi helyiségekben nem igénylik.

Összességében megállapítható, hogy a falusi turizmus iránt érdeklődő turisták számára fontos az a felszereltség, ami vélelmezhetően a saját otthonukban is megtalálható, és ezek mellett kikapcsolódás céljából olyan tevékenységet szeretnek űzni a falusi szálláshelyen, ami nem minden nap elérhető számukra.

Az ellátásra vonatkozó kérdésnél a kitöltők három válaszlehetőség közül dönthették el, melyiket részesítik előnyben:

1. Ellátás nélküli (de alapvető konyhai felszerelés szükséges);
2. Ellátás a szálláshelyen a szállásadó által;

3. Helyi vendéglátóhelyek látogatása.

A kitöltők közül pontosan ugyanannyian részesítik előnyben az ellátás nélküli, de alapvető konyhai felszereléssel berendezett falusi szálláshelyet, mint a szállásadó általi ellátást (a százalékos eltérés a tizedesjegyek miatt történt). A helyi vendéglátóhelyeket ugyan kissé kevesebben látogatják üdülésük során, de jelentős azok száma is, akik szívesen kóstolják meg a helyi ízeket a szálláshelyükön kívül. Ez az adat is jól példázza, hogy a falusi turizmus fontos szerepet játszik a helyiek foglalkoztatásában, hozzájárulva az adott település vagy kistérség gazdasági erejéhez.

Az eredmény alapján azt látjuk, a falusi turizmusban résztvevők (180 fő) kétharmadának fontos, hogy a helyi vagy regionális ízeket megkóstolhassa. Az ételek elkészítését a helyiekre (szállásadó vagy vendéglátóhelyet működtető) bízzák a vendégek, értelemszerűen azért, mert a hagyományos recepteket ők tudják igazán jól elkészíteni. A korábbi kérdések eredményeit alátámasztja a falusi szálláshely területén elérhető szolgáltatásokkal kapcsolatos válaszok sorrendje: a vendégek számára fontos a kényelem a szálláshelyen. Ahogy láthattuk, a legfontosabb motiváció a falusi turizmusban való részvételre a pihenés és a hobbi. Ennél a kérdésnél viszont látható, hogy a pihenés még inkább felértékelődik, hiszen a kitöltők egyötödének a szabadtéri medence, a szauna és a dézsa a legfontosabb.

Napjainkban egyre nagyobb népszerűségnek örvend a dézsa (külföldön régebbi hagyománya van), ami véleményünk szerint a minimalista stílusával járul hozzá a falusi hangulathoz. A következő a rangsorban a helyi vagy regionális receptek elkészítése, ami ugyancsak összefüggésben van a korábbi tapasztalattal: a vendégek számára a falusi turizmustól elvárt komplex élmény része a gasztronómiai újdonság. A sorrend utolsó helyein szerepelnek az igazi falusi étellel kapcsolatos szolgáltatások. Úgy gondoljuk, ez nem jelenti azt, hogy a kitöltők részéről kevésbé van igény ezekre a szolgáltatásokra, de az elmúlt időszakban fokozódik a wellness szolgáltatások iránti kereslet a falusi turizmusban. A disznóvágás iránt mutatkozik a legalacsonyabb kereslet. Véleményünk szerint azért, mert ezt a szolgáltatást a létszám miatt döntően baráti társaságok veszik igénybe, illetve ez egy szezonális szolgáltatás.

A következő kérdés a vidéki turizmus egészében elérhető szolgáltatásokra vonatkozott. Itt kiemeljük az erdei túra jelentőségét: a kitöltők 36%-a számára számít, hogy kirándulhasson, ha falusi turizmusban vesz részt, de ez nem csak ennél a kérdésnél derült ki. A kérdőív több másik kérdésénél megjelölték egyéb válaszlehetőségként az erdei túrát, pl. motivációként. Ennél a kérdésnél a többi válaszlehetőség nagyjából egyformán fontos a válaszadóknak, csupán néhány jelölés döntött a sorrendről. Az utolsó helyen szerepel a vadászat, ami várható eredmény volt, hiszen a hobbivadászat egy nagyon szűk célcsoportot érint, akik jellemzően csak a vadászat miatt vesznek részt falusi turizmusban, egyéb szolgáltatást nem vesznek igénybe.

4. Diszkusszió

A kérdőív eredménye alapján megállapítható, hogy a falusi turizmusban azon szálláshelyek iránt van kereslet, amelyek többféle, magas színvonalú szolgáltatást nyújtanak. A

hagyományos szolgáltatások már nem elégítik ki a vendégek elvárásait napjainkban, komplex élményt keresnek. Tartózkodásuk során a passzív kikapcsolódás az elsődleges motiváció, de üdülésüket aktív, kulturális programokkal is meg akarják tölteni. Az aktív turizmus vonatkozásában a természetközelség továbbra is alapvető igény, hiszen a kérdőívben többször említették a kitöltők az erdei túra fontosságát. A kultúra tekintetében pedig kiderült, hogy a legfontosabb vonzerő a gasztronómia, a turisták igénylik a tradicionális ízeket, és szívesen gazdagodnak receptekkel. A falusi turisztikai szálláshely-szolgáltatást úgy lehet kreatívvá tenni, hogy a hagyományőrzés mellett egyedi és modern szolgáltatásokat is biztosítunk.

A modern igények közé a wellness és internetszolgáltatásokat soroljuk, amely a napjainkban érvényes tendencia szerint hangsúlyos a falusi turizmusban résztvevők számára. A primer kutatás eredménye összhangban van a szekunder kutatásban kiemelt tendenciákkal. A falusi turizmust sokféle módon lehetne meghatározni vagy megközelíteni, hiszen az egyik legszínesebb turizmusfajta, illetve sok esetben egyéb turizmustípusokkal (öko-, egészség-, sport-, gasztroturizmus stb.) összefogva vonzza a turistákat. Szintén bebizonyosodott, hogy a falusi turizmus képes fennmaradni akkor is, ha a makrokörnyezetben nem várt események zajlanak. A koronavírus-járvány turizmusra gyakorolt drámai hatásait enyhítette, hogy a korlátozások feloldása után sokan választották a belföldi utazást, főleg falusi szálláshelyekre, ezzel segítve a turisztikai kkv szektort.

5. Következtetés

A kérdőívek eredménye is rámutatott arra, hogy a Palócföldi turizmus részben a „külső területekről” érkező látogatókból áll össze, részben pedig a kisebb távolságból érkező „belső területekről”. A palócok körében a rokonságtartás igen erős, ami hozzájárul ahhoz, hogy a szabadidős tevékenységek során a térségben található látványosságokat is felkeressék. A határok megnyitásával a „külföldre szakadt” rokonokkal való kapcsolatfelvétel lehetővé vált, amely hozzájárult ahhoz, hogy a kapcsolatok élénküljenek.

A második világháborút követő, a Magyarország és Csehszlovákia között lakosságcsere tárgyában Budapesten 1946. évi február hó 27. napján kelt magyar-csehszlovák egyezmény becikkelyezéséről szóló 1946. évi XV. törvény alapján szabályozottan végrehajtott lakosságcsere mellett a „szabályozatlan” lakosságcsere során a szlovák területről érkezők nagyobb részben a határmenti sávban telepedtek le, leginkább rokonoknál, vagy rokonok közelében. Ennek emlékezte élénkíti a határon átnyúló kapcsolatok, és felkelti az érdeklődést szélesebb körben is. Mindez nem csak a helyben lakók, hanem a történelem és a kultúra iránt érdeklődő turisták számára érdekes.

Napjainkban erősödő, a különböző tájak értékeit előtérbe helyező környezet elősegíti a palóc kultúra megismerhetőségét. Probléma azonban, hogy a Palócföld infrastruktúrája fejlesztésre szorul a növekvő idegenforgalmi igények kiszolgálására. A különböző szolgáltatások – beleértve a szálláshelyeket is – mellett a közlekedési rendszer fejlesztése is szükséges, amely részben az infrastruktúra és a határmenti térséget összevarró szolgáltatásokra terjed ki.

Fentiekből következően véleményünk szerint a Palóc út kezdeményezés aktivitásának növelése, a határ felvidéki oldaláról érkező potenciális érdeklődők erősítése hozzájárul a Palócföld ismeretségének növeléséhez, a turisztikai igények elősegítik a turisztikai ágazat szélesítéséhez, gazdasági potenciáljának megszilárdításához, ezáltal a térség értékeinek, a lakosság identitásának megszilárdításához.

Felhasznált irodalom

- Bakó F. (1989). *Palócok I.* Kutatástörténet, föld és nép. Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága, Eger, 443p.
- Borzán A. & Szekeres B. (2021). *A hazai fenntartható turizmus támogatási formái.* Polgári Szemle, [online] 17. évf. 1–3. szám, 2021, pp. 78–94. Elérhető: http://realj.mtak.hu/18485/1/psz_2021_1-3.pdf#page=78
- Jenkei L. (1996). *A falusi turizmus helyzete Magyarországon.* In: A falusi turizmus, mint a vidéki térségek megújulásának egyik esélye. Velem, 176p.
- Kabódi I. (2005). *Falusi turizmus.* Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Főiskolai Kar. Hódmezővásárhely, 131p.
- Kovács D. (2003). *A falusi turizmus hagyományai.* Mezőgazda Kiadó, Budapest, 224p.
- Kovács D. (2015). *Falusi turizmus Magyarországon – kérdések és dilemmák.* Területi Statisztika, [online] 55(6): pp. 592–613. Elérhető: http://www.falutour.hu/cikkek/falusi_dr_kovacs_dezso_2015.pdf
- Kovács D. (2016). *Új jelenségek a falusi turizmusban Magyarországon.* Deturope, [online] Vol. 8, 1: pp. 39-60. Elérhető: https://www.deturope.eu/img/upload/content_56306619.pdf
- Michalkó G. (2012). *A turizmus szerepe a vidék boldogulásában, a vidékiek boldogulásában.* In: Hanusz, Á. (szerk.) A turizmus területi dimenziói. Nyíregyháza, pp. 111-120.
- Molnár Cs. & Remenyik B. (2017). *A falusi turizmus helyzete és fejlesztési lehetőségei.* Studia Mundi – Economica, [online] Vol. 4. No. 5.: pp. 44-59.
- Ortutay Gy. (1981). *Magyar Néprajzi Lexikon IV. Kötet.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 671p.
- Pálos L., 2005: Néprajz. Károly Róbert Főiskola, Gyöngyös, 105p.
- Puczkó L. & Rátz T. (2000). *Az attrakciótól az élményig.* A látogatómenedzsment módszerei Geomédia Szakkönyvek, Budapest, 399p.
- Raffai Cs. (2014). *Falusi szállásadók innovációs képesség érettségének vizsgálata.* Veszprém: Doktori (Ph.D) Értekezés. Veszprém, 259p.
- Zsédőné Lukács A. (2005). *Gyöngyös és Mátra – vidék hagyományai, népszokásai.* Berzsenyi Dániel Főiskola, Szombathely, 102p.

Egyéb források

- www.palocut.hu (letöltés ideje: 2024.04.19)
- www.palocfold.com (letöltés ideje: 2024.04.19)